

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوبه‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ نماز؛ نمازهای مستحب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: مهدیه نوری

تاریخ: ۱۳۹۶/۳/۲۵

در پرسش و پاسخ ۱۱۳ راجع به نماز تراویح آمده است: «عمر به خواندن آن در جماعت فرمان می‌داد و آن را <نِعْمَ الْبِدْعَةُ> می‌نامید». نظر حضرت آقایان جناب منصور هاشمی خراسانی درباره‌ی این نماز و کیفیت خواندنش چیست؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۶/۳/۲۸

نماز معروف به «تراویح» که در شب‌های ماه رمضان به جماعت گزارده می‌شود، در واقع همان نافله‌ی شب است که خداوند آن را به فرادا تشریح کرده و درباره‌اش فرموده است: **﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾**^۱؛ «و پاسی از شب را به آن بیدار باش افزونه‌ای برای تو تا شاید پروردگارت تو را به مقامی ستوده برساند» و فرموده است: **﴿يَا أَيُّهَا الْمَرْمَلُ ۖ فَمِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا ۖ نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا ۖ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ۖ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ۖ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلًا ۖ إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا﴾**^۲؛ «ای (به بستر خواب) پیچیده شده! شب را برخیز مگر اندکی، نیمی از آن یا اندکی از آن کم کن، یا بر آن بیفزای و قرآن را تلاوت کن، ما بر تو گفتاری گران خواهیم افکند، هرآینه برخاستن شب پابرجاتر و راستگویانه‌تر است، هرآینه تو را در روز گردشی طولانی است» و فرموده است: **﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ ۗ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۗ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۖ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾**^۳؛ «هرآینه پروردگارت می‌داند که تو نزدیک به دو سوم شب و نیمی از آن و یک سوم آن را بر می‌خیزی

۱. الإسراء / ۷۹

۲. المزمّل / ۷-۱

۳. المزمّل / ۲۰

و گروهی از کسانی که با تو هستند و خداوند شب و روز را تقدیر می‌کند، دانست که شما آن را احصا نخواهید کرد، پس از شما گذشت، پس هر اندازه از قرآن که میسر شد را قرائت کنید». روشن است که این آیات در فرادا بودن نماز تهجد ظهور دارد و بر انجام آن توسط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و برخی اصحابش در خلوت و به صورت غیر منظم دلالت می‌کند؛ همچنانکه از روایات دانسته می‌شود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آن را به جماعت نمی‌گزارد، بلکه به فرادا و غالباً در خانه می‌گزارد و سیره‌ی اصحاب او نیز چنین بود، هر چند گاهی برخی از آنان بدون اذن او پشت سرش می‌ایستادند که او آنان را ترک می‌کرد و اجازه نمی‌داد این کار را ادامه دهند، تا اینکه آنان را از آن نهی کرد و فرمود: «**عَلَيْكُمْ بِالصَّلَاةِ فِي بَيْوتِكُمْ فَإِنَّ خَيْرَ صَلَاةِ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ**»^۱؛ «بر شما باد به نماز در خانه‌هاتان؛ چراکه بهترین نماز انسان در خانه‌ی اوست مگر نماز واجب» و با این وصف، گزاردن نماز تهجد به جماعت در مسجد برخلاف کتاب خداوند و سنت پیامبر است و تبعاً یک «بدعت» محسوب می‌شود؛ همچنانکه از روایات دانسته می‌شود نخستین کسی که آن را رواج داد، عمر بن خطاب بود؛ به این ترتیب که شبی به مسجد درآمد و دید که مردم طبق معمول به فرادا نماز تهجد می‌گزارند، پس گفت: «إِنِّي أَرَى لَوْ جَمَعْتُ هَؤُلَاءِ عَلَى قَارِيٍّ وَاحِدٍ لَكَانَ أَمْثَلًا»؛ «من فکر می‌کنم که اگر این‌ها را بر یک قاری جمع کنم بهتر باشد!» پس تصمیم خود را گرفت و مردم را بر یک قاری جمع کرد. سپس شبی به مسجد درآمد و آنان را دید که به جماعت نماز تهجد می‌گزارند، پس گفت: «نِعْمَ الْبِدْعَةُ هَذِهِ»؛ «خوب بدعتی است این»^۲، در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بارها فرموده بود: «**شَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ**»^۳؛ «بدترین کارها تازه‌هاشان هستند و هر بدعتی ضلالتی است» و با این وصف، خوب شمردن این بدعت درست نبود و از آن نادرست‌تر تقلید مردم از عمر بن خطاب به جای یادآوری به او بود؛ زیرا واضح است که سخن هیچ کس بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حجت نیست، مگر اینکه مبتنی بر سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم باشد و با این وصف، بر سایر صحابه واجب بود به خلیفه‌ی دوم یادآوری کنند که اگر این کار خوب بود، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خود آن را انجام می‌داد و نیازی به انجامش توسط او نبود، ولی متأسفانه آنان به او یادآوری نکردند، مگر اندکی از آنان مانند عبد الله بن عمر و سالم مولی ابی حذیفه که این کار را ناپسند شمردند و از آن دوری نمودند^۴ و علی بن ابی طالب که چون به خلافت رسید

۱. مسند أحمد، ج ۵، ص ۱۸۷؛ مسند الدارمی، ج ۱، ص ۳۱۷؛ صحیح البخاری، ج ۷، ص ۹۹؛ صحیح مسلم، ج ۲، ص ۱۸۸؛ سنن ابی داود، ج ۱، ص ۳۲۶
 ۲. مصنف عبد الرزاق، ج ۴، ص ۲۵۹؛ صحیح البخاری، ج ۲، ص ۲۵۲؛ صحیح ابن خزيمة، ج ۲، ص ۱۵۵؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۲، ص ۴۹۳
 ۳. مسند أحمد، ج ۳، ص ۳۱۰؛ مسند الدارمی، ج ۱، ص ۶۹؛ صحیح مسلم، ج ۳، ص ۱۱؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۱۷؛ سنن النسائي، ج ۳، ص ۱۸۹
 ۴. مصنف ابن ابی شيبه، ج ۲، ص ۲۸۹

مردم را از آن بازداشت، تا آن گاه که شنید در شهر فریاد می‌زنند: «وا عُمَرَاهُ! وا عُمَرَاهُ! وا رمضاناه! وا رمضاناه!»، پس ناچار و از بیم فتنه به آن اجازت داد.^۱

بنابراین، گزاردن نماز تهجد به جماعت در مسجد بدعت است و برای مسلمانان بایسته است که آن را به فرادا در خانه‌های خود بگزارند و این نظر اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم^۲ و نظر عبد الله بن عمر، سالم، قاسم، ابراهیم، علقمه، اسود و برخی دیگر است^۳؛ همچنانکه ختم قرآن در آن که غالباً با تندخوانی و عدم تدبیر کافی انجام می‌شود، هر چند توسط کسانی مانند حسن بصری توصیه شده است^۴، اصلی ندارد و بدعتی بر روی بدعتی دیگر محسوب می‌شود، ولی ۲۰ رکعت گزاردن آن که در میان مسلمانان رواج یافته است، بدعت محسوب نمی‌شود؛ زیرا اگرچه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ۱۱ رکعت نماز تهجد می‌گزارد^۵، بنا بر روایاتی از اهل بیت در شب‌های ماه رمضان رکعتی را بر آن می‌افزود^۶ که البته کاری همیشگی نبود^۷ و با این وصف، ۲۰ رکعت گزاردن آن پیش از نماز وتر - خصوصاً هرگاه کاری همیشگی یعنی در همه‌ی شب‌های ماه رمضان نباشد - اشکالی ندارد؛ چنانکه از عمر بن خطاب، ابی بن کعب، ابن ابی ملیکه، سعید بن جبیر و برخی دیگر روایت شده^۸ و روایاتی از اهل بیت در تأیید آن رسیده است^۹ و این نظر منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَأَلْتُ الْمَنْصُورَ عَنْ نَوَافِلِ لَيْلِي شَهْرِ رَمَضَانَ جَمَاعَةً فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: بَدْعَةٌ، قُلْتُ: رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِكَ يُصَلِّيهَا، فَلِمَ لَا تَنْهَاهُ؟! قَالَ: إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَكُونَ الَّذِي يَنْهَى عِبْدًا إِذَا صَلَّى»^{۱۰}، ثُمَّ قَالَ: قُلْ لَهُ يُصَلِّيهَا فِي بَيْتِهِ، أَوْ يَقْرَأُ خَلْفَ الْإِمَامِ، قُلْتُ: إِنَّهُ يُصَلِّيهَا عِشْرِينَ رَكْعَةً، فَهَلَا أَقُولُ لَهُ يُصَلِّيهَا ثَمَانِي رَكْعَاتٍ؟ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي صَلَاتِهِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ مَا يَشَاءُ، قُلْتُ:

۱. تهذیب الأحكام للطوسي، ج ۳، ص ۷۰؛ مستطرفات السرائر لابن إدريس، ص ۶۳۸؛ شرح نهج البلاغة لابن أبي الحديد، ج ۱۲، ص ۲۸۳
۲. من لا يحضره الفقيه لابن بابويه، ج ۲، ص ۱۳۷؛ الإستبصار للطوسي، ج ۱، ص ۴۶۷
۳. مصنف ابن أبي شيبة، ج ۲، ص ۲۸۹
۴. مصنف ابن أبي شيبة، ج ۲، ص ۲۸۴
۵. مسند الشافعي، ص ۲۱۳؛ مسند أحمد، ج ۶، ص ۳۵؛ مسند الدارمي، ج ۱، ص ۳۳۷؛ صحيح البخاري، ج ۲، ص ۱۳؛ صحيح مسلم، ج ۲، ص ۱۶۵؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۴۲۲؛ سنن أبي داود، ج ۱، ص ۳۰۰؛ سنن الترمذي، ج ۱، ص ۲۷۵
۶. الكافي للكليني، ج ۴، ص ۱۵۴؛ الإستبصار للطوسي، ج ۱، ص ۴۶۰
۷. مسند أحمد، ج ۶، ص ۷۳؛ صحيح البخاري، ج ۲، ص ۲۵۲؛ صحيح مسلم، ج ۲، ص ۱۶۶؛ سنن الترمذي، ج ۱، ص ۲۷۴
۸. مصنف ابن أبي شيبة، ج ۲، ص ۲۸۵
۹. قرب الإسناد للحميري، ص ۳۵۳؛ الكافي للكليني، ج ۴، ص ۱۵۴؛ من لا يحضره الفقيه لابن بابويه، ج ۲، ص ۱۳۸؛ الإستبصار للطوسي، ج ۱، ص ۴۶۲
۱۰. العلق / ۹-۱۰

عَشْرِينَ رُكْعَةً؟ قَالَ: عِشْرِينَ رُكْعَةً وَأَكْثَرَ! «از منصور درباره‌ی نوافل شب‌های ماه رمضان به جماعت در مسجد پرسیدم، پس فرمود: بدعت است، گفتم: من یکی از یاران را دیدم که آن را می‌گزارد، پس چرا او را نهی نمی‌کنی؟! فرمود: من کراهت دارم کسی باشم > که نهی می‌کند بنده‌ای را که نماز می‌گزارد<، سپس فرمود: به او بگو که آن را در خانه‌اش بگزارد یا پشت سر امام قرائت کند، گفتم: او آن را بیست رکعت می‌گزارد، پس آیا به او نگویم که آن را هشت رکعت بگزارد؟ فرمود: رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بر نماز خود در ماه رمضان چندان که می‌خواست می‌افزود، گفتم: بیست رکعت؟ فرمود: بیست رکعت و بیشتر».

بایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصورها شیخ خراسانی
 بخش پاسخگویی به سؤالات

برای خواندن
مهم‌ترین مطالب پایگاه
 کلیک کنید.

بایگاه اطلاع‌رسانی
 دفتر منصورها شیخ خراسانی

۱. گفتار ۱۴۱

www.alkhorasani.com

بایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصورها شیخ خراسانی حفظه الله تعالى

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.